

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lipca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku J. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.
o ustalenie ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 lipca 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od wnioskodawcy na rzecz pozwanego organu
rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu
kosztów postępowania.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 28 lutego 2017 r. oddalił apelację J. S. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 3 grudnia 2015 r., mocą którego oddalono odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. z dnia 3 lipca 2015 r., stwierdzającej, że J. S. od dnia 22 sierpnia 2013 r. podlega polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W ocenie Sądu drugiej instancji, skoro odwołujący prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą w Polsce a jednocześnie zawarł umowę o pracę z podmiotem słowackim, to konieczne staje się ustalenie ustawodawstwa właściwego z wykorzystaniem przepisów zawartych w rozporządzeniu Parlamentu

Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004.166, dalej rozporządzenie Nr 883/2004) oraz przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE. L.284.1, dalej: rozporządzenie wykonawcze lub rozporządzenie Nr 987/2009). Podstawową regułą jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego (vide. art. 11 ust. 1 rozporządzenia Nr 883/2004). W razie wątpliwości co do wyboru reżimu prawnego art. 16 rozporządzenia wykonawczego określa procedurę, której celem jest ich wykluczenie w zakresie właściwego ustawodawstwa. Sporna reguła obliuguje osobę (tu skarżącego) do zawiadomienia właściwego organu rentowego z uwagi na miejsce zamieszkania o zaistniałej sytuacji, co skutkuje określeniem ustawodawstwa tymczasowego. Jeżeli w okresie dwóch miesięcy od jego ustalenia nie dojdzie do zanegowania wskazanego ustawodawstwa, to staje się ono ostateczne.

Sąd odwoławczy zauważył, że w związku z pismem odwołującego się z dnia 20 marca 2015 r. polski organ rentowy podjął działania określone w art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Miał jednocześnie na uwadze stanowisko słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która ostatecznie nie wniosła zastrzeżeń w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa kraju miejsca zamieszkania. W toku postępowania odwołujący się akcentował co prawda fakt posiadania formularza A-1, lecz obejmował on okres do dnia 21 sierpnia 2013 r., a spór w tej sprawie obejmował okres od dnia 22 sierpnia 2013 r. Bezspornym pozostaje, że od dnia 1 czerwca 2012 r. do dnia 21 sierpnia 2013 r. skarżący był objęty ubezpieczeniem społecznym na Słowacji z racji wykonywania pracy najemnej. Taki stan rzeczy nie wyklucza uruchomienia procedury przewidzianej art. 16 rozporządzenia wykonawczego, dotyczącej innego okresu, a sam fakt legitymowania się umową o pracę, czy też nadanym numerem ubezpieczenia nie jest wystarczającą okolicznością do przyjęcia innego stanowiska, zwłaszcza gdy między organami rentowymi obu krajów nie ma sprzeczności co do właściwego systemu

ubezpieczenia społecznego. Stąd apelacja ubezpieczonego została oddalona z mocy art. 385 k.p.c.

W skardze kasacyjnej ubezpieczony podniósł naruszenie prawa materialnego (art. 288 akapit 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w związku z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, art. 13 ust. 3 i art. 11 ust. 1 i 3 lit. a rozporządzenia Nr 883/2004) oraz prawa procesowego (art. 378 § 1 k.p.c., art. 2 pkt 2, art. 5 w związku z art. 16 ust. 2 i 3 oraz art. 1 ust. 2 lit. c w związku z art. 5 ust. 1, art. 6 i art. 16 rozporządzenia wykonawczego).

W ocenie skarżącego, przyjęcie skargi do rozpoznania z mocy art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. jest podyktowane licznymi naruszeniami przepisów postępowania, które miały wpływ na treść wydanego wyroku, a także błędną wykładnią i niewłaściwym zastosowaniem licznych przepisów prawa materialnego, co potwierdza orzecznictwo sądowe (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12 i z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13).

Równolegle skarżący przedstawił argumenty odnoszące się do występującego w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie:

- czy art. 16 ust. 4 w związku z art. 2 ust. 2 pkt 10 preambuły rozporządzenia wykonawczego należy rozumieć w ten sposób, że na instytucji miejsca zamieszkania ciąży obowiązek zwrócenia się do instytucji właściwej państwa członkowskiego, w której osoba informująca wykonuje pracę najemną, w celu wyjaśnienia wątpliwości, czy osoba rzeczywiście wykonuje pracę w tym państwie i czy wykonywana praca nie ma charakteru marginalnego?

- czy art. 5 rozporządzenia wykonawczego należy rozumieć w ten sposób, że instytucja państwa zamieszkania nie może skutecznie podważyć ważności postanowień umowy o pracę, na podstawie której został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim?

- czy w sytuacji, w której instytucja miejsca zamieszkania ustala ustawodawstwo tymczasowe wbrew art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, a instytucja miejsca wykonywania pracy jako instytucja przyjmująca nie koryguje tego ustalenia, to czy instytucja miejsca zamieszkania nie powinna w myśl art. 5 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego powziąć uzasadnionych wątpliwości co do takiego

postępowania, w szczególności gdy stanowisko instytucji miejsca wykonywania pracy nie jest poparte stosownym materiałem dowodowym, i czy ta pozorna zbieżność pomiędzy stanowiskiem instytucji miejsca zamieszkania ustalającej ustawodawstwo tymczasowe oraz stanowiskiem instytucji miejsca wykonywania pracy przy równoczesnym ważnym zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych w państwie wykonywania pracy nie powinna prowadzić do skutecznego w pełnym zakresie procedury dialogu i koncyliacji określonej tak w art. 6 jak i art. 16 rozporządzenia wykonawczego?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przyjęcie skargi do merytorycznego rozpoznania jest następstwem skonkretyzowania co najmniej jednej przesłanki umiejscowionej w treści art. 398⁹ § 1 pkt 1 – 4 k.p.c., która podlega badaniu podczas tzw. „przedsądu”, a więc na posiedzeniu, którego przedmiotem jest przyjęcie lub odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W tej fazie postępowania tylko przesłanki z art. 398⁹ § 1 k.p.c. podlegają badaniu. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania winno zatem koncentrować się na wykazaniu istnienia takiej przesłanki, przy czym treść tego uzasadnienia nie może być dowolna, bo konieczne jest oparcie jej na argumentacji jurej. Pozostaje to w ścisłym związku z modelem skargi kasacyjnej, w którym rozpoznanie skargi następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej oraz na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, związane z wykładnią prawa UE, co zresztą w ocenie skarżącego, obliguje Sąd Najwyższy do sformułowania pytań prejudycjalnych do Trybunału Sprawiedliwości UE.

Mając na uwadze argumentację skarżącego, nie można przyjąć, że w sprawie występują podstawy pozwalające na przyjęcie skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania.

W odniesieniu do przesłanki „oczywistej zasadności skargi kasacyjnej”, należy podkreślić, że powołanie się na daną przesłankę wymagało wykazania kwalifikowanej postaci takiego zarzutu, polegającej na jej oczywistości, widocznej *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawnej i bez potrzeby

uzupełniania materiału dowodowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Pojęcie „oczywistego” naruszenia prawa należy do sfery obiektywnej i wymaga wykazania, że podniesione zarzuty naruszenia podstaw zaskarżenia były ewidentnie zasadne bez potrzeby dokonywania szczegółowej lub ponownej weryfikacji kontestowanego stanu faktycznego. Tymczasem stanowisko skarżącego tego rodzaju uchybienia nie eksponuje, upatrując wadliwości w wyborze schematu procedowania, co zaś nie mieści się w obrębie podstawy z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. *Prima facie* nie jest widoczna obraza art. 378 § 1 k.p.c., jeżeli zestawia się ją z wagą argumentacji Sądu drugiej instancji. Przy wielowątkowych zarzutach prawa materialnego i procesowego dochodzi do dublowania podstaw, powielania stanowiska. To zaś uprawnia Sąd odwoławczy do systemowego rozpoznania apelacji, tak by oś postępowania była uchwytana i ujawniała przyczynę oddalenia apelacji. Z tego względu w tym obrębie nie sposób doszukać się oczywistego naruszenia prawa. Podobnie rzecz wygląda w strefie prawa UE. W oparciu o wyczerpujące uzasadnienie Sądu Apelacyjnego deklarowana w skardze kasacyjnej oczywista zasadność środka odwoławczego nie ma postaci kwalifikowanego naruszania art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Postępowanie wytyczone przez ten przepis zostało ukształtowane w inny sposób niż uważa skarżący. Z art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego *expressis verbis* wynika, że ustalenie ustawodawstwa ma nastąpić „niezwłocznie”. Przepis zastrzega, że takie wstępne określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy, a instytucja, która dokonała ustalenia informuje wyznaczone instytucje każdego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca, o swoim tymczasowym określeniu. Nawiązując do twierdzeń skarżącego mających przemawiać za oczywistością skargi kasacyjnej, z przepisu tego nie wynika, że organ rentowy był zobowiązany do przeprowadzenia skrupulatnego postępowania wyjaśniającego z instytucją słowacką. Potrzeba komunikacji między instytucjami ubezpieczeniowymi zachodzi dopiero wówczas, gdy wystąpi „brak pewności co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa”, a między zainteresowanymi instytucjami dojdzie do „rozbieżności opinii”. Rozporządzenie wykonawcze stanowi, że w takim wypadku „podmioty te starają się dojść do porozumienia”, a „ustawodawstwo mające

zastosowanie do zainteresowanego jest określone na mocy wspólnego porozumienia”. W rozpoznawanej sprawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych i jego słowacki odpowiednik byli ostatecznie zgodni, że wnioskodawca powinien podlegać ubezpieczeniu społecznemu w Polsce. Analizując akta sprawy trudno stwierdzić, że komunikacja między instytucjami polską i słowacką odbyła się z naruszeniem art. 16 rozporządzenia wykonawczego. W każdym razie, uchybienie temu przepisowi nie jest oczywiste, co oznacza, że nie ma podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Procedura ustalania właściwego ustawodawstwa nie jest już zagadnieniem nowym, gdyż była przedmiotem licznych wypowiedzi judykatury. Sąd Najwyższy należycie wyjaśnił jej przebieg (por. wyroki z dnia 23 listopada 2012 r., II UK 103/12, OSNP 2013 nr 19-20, poz. 238, z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47, z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13, z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15, LEX nr 1977828). Dostrzega to skarżący, bowiem odwołuje się do dwóch powołanych wyżej judykatów, które wyznaczyły standard związany z brakiem uprawnienia do oceny ważności umowy o pracę zawartej w innym kraju UE, jako tytułu do ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że organy rentowe i polskie sądy nie mogą kontestować decyzji słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która odmówiła uznania pracy świadczonej na terenie Słowacji przez obywatela polskiego lub przedsiębiorcę za uzasadniającą podleganie słowackiemu ubezpieczeniu społecznemu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16, LEX nr 2306376 oraz z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16, LEX nr 2352167).

W każdym razie istotny pozostaje stan faktyczny sprawy który wiąże z perspektywy oceny wagi istotnego zagadnienia prawnego. W tym kontekście znaczenia nabiera zaświadczenie (A-1) załączone do odwołania (k-14), z którego wynika data końcowa (21 sierpnia 2013 r.) ubezpieczenia na Słowacji. Zatem argument, że taki dokument obejmuje inną datę (30 czerwca 2015 r.) jest wadliwy.

Z drugiej strony wymienione wyżej poglądy judykatury dezaktywują siłę oddziaływania postawionego w skardze kasacyjnej zagadnienia prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wypełnienie obowiązku przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania z uwagi na występujące w sprawie zagadnienie prawne lub potrzebę wykładni przepisów prawnych nie może być zastąpione przez ograniczenie się do sformułowania samego pytania (jak czyni to skarżący), ale konieczne jest przeprowadzenie pogłębionego wyводу prawnego w zakresie wykazania, jak przepisy konstruujące to zagadnienie powinny być rozumiane (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, LEX nr 1212045; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 15 lutego 2012 r., I PK 130/11, LEX nr 1215258; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 451/13, LEX nr 1486974). Nadto - mimo obszerności uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania - skarżący nie przeprowadza wyvodu prawnego, który to uzasadniałby odmienne potraktowanie problemu występującego w sprawie, w szczególności w aspekcie związanym z brakiem dokumentu A-1 po stronie skarżącej i skutków z nim związanych. Skoro formułowane przez skarżącego wątpliwości zostały już wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego, to w związku z tym nie istnieje potrzeba zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym do TSUE. Należy przy tym zauważyć, że według polskiej procedury cywilnej skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, spełniającym przede wszystkim funkcje publiczne. W rezultacie sądem, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 267 akapit 3 TFUE, w polskiej procedurze cywilnej jest zawsze sąd drugiej instancji a nie Sąd Najwyższy (por. postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., III PZP 1/15, OSNP 2016 nr 5, poz. 60).

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach orzekł z mocy art. 98 § 1 k.p.c.

r.g.